

Sanselig utforsking på tur med de yngste

Hvorfor mener ansatte små barns sanselige utforsking på tur er viktig, og hvordan legger de til rette for dette?

Andrine Kleiven
Kandidatnummer: 10

Bacheloroppgave
BNBAC3900

Trondheim, april 2024

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.



DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

1.0 Innledning.....	4
1.1 Tema og problemstilling	4
1.2 Oppgavens innhold og struktur	4
2.0 Teori	5
2.1 Små barns væremåte.....	5
2.1.1 Den levde kroppen	5
2.1.2 Sansene.....	6
2.1.3 Barns utforskning og undring.....	7
2.2 Bærekraftig utvikling	8
2.2.1 Økologisk bærekraftig utvikling	8
2.2.2 Sosialt bærekraftig utvikling	9
2.3 Voksenrollen	10
3.0 Metode.....	12
3.1 Valg av metode.....	12
3.2 Planlegging av datainnsamling.....	12
3.3 Utvalg av informanter	13
3.4 Beskrivelse av gjennomføring.....	14
3.5 Analyse.....	14
3.6 Kvalitetsvurdering	15
3.7 Etske retningslinjer.....	16
4.0 Presentasjon av funn og drøfting.....	17
4.1 Barns væremåte	17
4.2 Bærekraft	20
4.3 Voksenrollen	23
5.0 Avslutning	25
6.0 Referanseliste	26

7.0 Vedlegg	28
7.1 Vedlegg 1	28
7.2 Vedlegg 2	29
7.3 Vedlegg 3	32
7.4 Vedlegg 4	34

1.0 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I siste praksisperiode var jeg i praksis på en småbarnsavdeling som gikk på tur sammen med barna, og denne avdelingen hadde tur som en aktiv del av sin praksis. Jeg opplevde det å gå på tur med så små barn som litt uvanlig, og ble derfor ekstra interessert i temaet. I tillegg til temaet tur er jeg opptatt av små barns væremåte, og spesielt hvor sanselige de er. Derfor kom jeg fram til at temaet for oppgaven min er sanselig utforskning på tur med de yngste.

I rammeplan for barnehagen, heretter omtalt som rammeplanen, er det påpekt at personalet skal gi barna tilgang til «varierte sanseopplevelser i og utenfor barnehageområdet» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 50). Jeg tolker dette som at sanselige opplevelser er viktige, og at man må bevege seg utenfor barnehagens område for at opplevelsene skal bli varierte. Når jeg tenker tur så tenker jeg også natur. Rammeplanen legger videre vekt på at «Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 52). Bærekraftig utvikling er et tema som er svært aktuelt. Det er et begrep som er mye brukt av både media og politikere (FN, 2023), og det blir satt fokus på fra tidlig alder.

Problemstillingen jeg har utarbeidet er: *Hvorfor mener ansatte små barns sanselige utforskning på tur er viktig, og hvordan legger de til rette for dette?*

1.2 Oppgavens innhold og struktur

I teksten vil jeg først presentere teori som er aktuell for problemstillingen og temaet, så skal jeg beskrive metoden jeg har brukt, deretter skal jeg presentere og drøfte funnene opp mot relevant teori. I teorikapittelet presenterer jeg teori som er relevant ut ifra temaet og problemstillingen, men jeg har også valgt teori ut ifra datamaterialet mitt. Jeg vil presentere teori om små barns væremåte, bærekraft og voksenrollen.

I metodekapittelet vil jeg beskrive måten jeg har arbeidet på. Jeg vil gjøre rede for valg av metode, hvordan jeg planla datainnsamlingen og fant informanter, jeg vil beskrive gjennomføringen av datainnsamlingen samt beskrive hvordan jeg gikk fram i analysearbeidet. Jeg vil også si noe om kvaliteten på arbeidet, og reflektere litt over etiske retningslinjer.

I drøftingskapittelet vil jeg presentere funnene jeg fant i analysen, og drøfte disse opp mot teorien som står skrevet i teorikapittelet, og opp imot problemstillingen. Jeg vil ha ett delkapittel for hvert funn, og jeg vil forsøke å presentere funnene mine gjennom sitat fra intervjuene.

2.0 Teori

I dette kapittelet skal jeg presentere teorigrunnlaget som er relevant for temaet *sanselig utforskning på tur med de yngste* og problemstillingen *hvorfor mener ansatte små barns sanselige utforskning på tur er viktig, og hvordan legger de til rette for dette?* Teorien er valgt både ut ifra tema og problemstilling og datamaterialet. Teorigrunnlaget skal jeg benytte meg av i drøftingskapittelet. Jeg vil benytte meg både av faglitteratur i form av pensumbøker og andre bøker som tar opp relevante teorier.

2.1 Små barns væremåte

Blant småbarn er samspillet mellom barnet og verden kroppslig, der barnet opplever seg selv gjennom bevegelse og kroppen (Nome, 2018, s. 526). Maurice Merleau-Ponty, en fransk filosof, blir ofte omtalt som kroppens filosof (Nome, 2018, s. 526). I denne delen av teorikapittelet vil jeg ta utgangspunkt i hans filosofi. I denne delen vil jeg også redegjøre for sansene, og utforskning.

2.1.1 Den levde kroppen

Merleau-Ponty mener at subjektet eksisterer i verdenen, og at det ikke finnes noe indre menneske uten at mennesket finnes i verden (Bengtsson & Løkken, 2007, s. 560). Videre mener han at subjektet er den egne levde kroppen. I nyere tid har kropp og subjekt tidligere blitt sett på som helt forskjellig, men Merleau-Ponty mener at det ene ikke kan eksistere uten det andre, og at man erfarer andre mennesker som psykofysiske enheter, altså både deres subjektivitet og fysiske kropper (Bengtsson & Løkken, 2007, s. 562). Gjennom kroppens interaksjon og kommunikasjon med verden oppstår den egne levde kroppen. Den levde kroppen er utgangspunktet for hele Merleau-Ponty sin filosofi (Bengtsson & Løkken, 2007, s. 563).

Et viktig begrep i Merleau-Ponty sin filosofi er persepsjon. Persepsjon handler om den umiddelbare tolkningen som skjer i kroppen imens vi sanser eller oppfatter noe (Løkken, 2018, s. 47). Dette betyr at man gjennom kroppen forstår på en umiddelbar måte, før man tenker at man forstår (Merleau-Ponty, 1962 & 1964, referert i Løkken, 2018, s. 47). Merleau-

Ponty har også et sirkulært syn på kropp og subjekt, der man er subjekt og objekt på samme tid (Bengtsson & Løkken, 2007, s. 562). Løkken (2018) eksemplifiserer dette med å beskrive at når man tar på en ting blir man selv berørt av tingen (2018, s. 46).

Det har blitt observert at småbarn også opplever meningsfulle handlinger i forhold til verden. Småbarn bebor verden og kan kjenne den som forlengelse av egen kropp, i likhet med voksne. Småbarn kjenner den kroppslige meningsfulle verdenen og behersker den godt (Bengtsson & Løkken, 2007, s. 567). Merleau-Ponty mener at små barn er kroppslige i større grad enn voksne, og at de har en bevissthet før de er i stand til å uttrykke denne gjennom verbalspråket (Akslen & Moe, 2020, s. 172). Gunvor Løkken (1996, referert i Akslen & Moe, 2020, s. 172) påpeker at det er gjennom kroppen små barn samhandler og kommuniserer med hverandre, og det er gjennom kroppen de viser hva de kan, og hva de forstår. Dette kommer til syne gjennom nonverbale kroppslige uttrykk, og små barn lærer gjennom sansing og bevegelse. Små barn erfarer verden som en helhet av «sanser, persepsjon, tanker, følelser, språk og motorikk» (Akslen & Moe, 2020, s. 173).

2.1.2 Sansene

Kroppens sanser registrerer hva som skjer med kroppen og i kroppen, og registrerer også hva som skjer i omgivelsene. Sansene er på plass allerede før barnet er født, og det første som blir utviklet hos et barn er samspillet mellom sansene og bevegelse (Jagtøien & Hansen, 2018, s.124).

Det finnes syv forskjellige sanser. Disse er berøringssansen, likevektssansen, muskel- og leddsansen, syn, hørsel, lukt og smak (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 124). Jeg skal gjøre nærmere rede for berøringssansen, likevektssansen, synssansen og hørselssansen.

Berøringssansen blir også kalt for den taktile sansen. Kroppen har nerveceller i hud og slimhinner som registrerer blant annet berøring, trykk, overflatestruktur og temperatur. Det finnes flest slike nerveceller i følsomme områder som fingre, munn og under føttene. Denne sansen hjelper mennesket med å danne seg et bilde av omverdenen da den kan gi informasjon om form, struktur og tyngde. Variert stimuli av sansen, i form av berøring og kontakt av andre mennesker, underlag og gjenstander bidrar til utvikling av sansen (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 124).

Likevektssansen, også kalt for den vestibulære sansen, gir informasjon om kroppens likevekt, noe som er nødvendig for å kunne opprettholde balansen. Dette sanseorganet finnes i det indre

øret. Sansen består av to blærer, og inne i blærene er det sanseceller som ser ut som små hår. Disse har et lag med kalkkorn rundt seg, og når hodet endrer stilling vil tyngdekraften påvirke kornene til å bevege seg. Denne bevegelsen oppfatter sansecellene, og kan på bakgrunn av dette gi hjernen informasjon om hodets stilling, hastighet eller rotasjoner. All denne informasjonen som hjernen får gjør det mulig for menneske å opprettholde balansen (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 125).

Synssansen, som også kalles for den visuelle sansen, forteller oss om kroppens stilling i forhold til omgivelsene. Synssansen er viktig for koordinasjonsevner, slik som øye-hånd og øye-fot, romorientering og balanse. Synet hjelper oss også med å vurdere avstand, fart, form og retning. Det er opp til hjernen å tolke signalene fra øynene (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 126).

Hørselssansen, eller den auditive sansen som den også kalles, gjør at vi kan lokalisere, bestemme retning, kjenne igjen og assosiere lyd. Også her er det opp til hjernen å tolke signalene som hørselen fanger opp (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 127).

2.1.3 Barns utforsking og undring

Egset og Neraas påstår at undring i naturen er en forutsetning for å bli bevisst ting rundt seg. Videre beskriver de at barns undring kan bli uttrykt på flere forskjellige måter. Eksempler på dette kan være at noen barn vil være entusiastiske og verbale, imens andre vil være stille og ikke-verbale, der de kan vise undring gjennom at de blir stående å se på noe i stillhet (Egset & Neraas, 2019, s. 154).

Fischer og Leicht Madsen (2001) har studert barns lek og oppdagelse i skogsområder, og fant ut at oppmerksomheten deres går gjennom tre faser. Opplevelsesfasen er starten av barnas utforsking, og er ofte preget av korte utbrudd, som for eksempel «se her!». Hensikten med slike uttrykk er ofte å gjøre andre rundt oppmerksomme på at barnet har funnet noe spennende, og at de ønsket å dele opplevelsen med noen andre. I den andre fasen, undersøkelsesfasen, utforsker barna på en mer målrettet måte. Den siste fasen, refleksjonsfasen, skjer til slutt. I denne fasen kan barna ha behov for å stille spørsmål, eller snakke om det de har opplevd. Barn kan veksle mellom disse fasene, men Fischer og Leicht Madsen fant ut at barnas oppmerksomhet alltid startet med en opplevelsesfase (Fischer & Leicht Madsen, 2001, referert i Langholm, 2017, s. 34 & 35).

Egset og Neraas påstår at å undre seg over og å utforske naturfenomener handler mye om å observere og erfare i selve naturen, men også om hvordan man stiller seg spørrende til naturen. En undringssituasjon vil ofte vekke nysgjerrighet, og et ønske om å utforske. I slike situasjoner vil sansene være åpne, og man kan skape mening og få en større forståelse sammen med andre barn eller voksne (Egset & Neraas, 2019, s. 160).

2.2 Bærekraftig utvikling

«Bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» (Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, 1987, referert i Kasin & Haugen, 2019, s. 28). Siden nittenhundretallet har det blitt større og større fokus på bærekraftig utvikling, og definisjonen på bærekraftig utvikling ble utarbeidet i 1987. Denne definisjonen blir brukt både nasjonalt og internasjonalt (Kasin & Haugen, 2019, s. 28). Det finnes tre dimensjoner ved bærekraftig utvikling; økologi, sosiale forhold og økonomi (Kasin & Haugen, 2019, s. 36). I dette delkapittelet skal jeg gjøre rede for den økologiske og den sosiale dimensjonen.

2.2.1 Økologisk bærekraftig utvikling

Den økologiske dimensjonen handler om mangfold og sammenhenger i naturen, samt menneskers forhold til, påvirkning og avhengighet av naturen. Denne dimensjonen handler både om utnyttelse av naturressurser og bevaring av naturen (Haugen, 2019, s. 43). Jeg vil ha fokus på bevaring av naturen.

Økologisk bærekraft danner grunnlaget for at det kan finnes økonomisk- og sosial bærekraft, og menneskene er avhengige av naturen for å overleve. Økologi er læren om samspillet og sammenhengene i naturen, og om hvordan levende organismer forholder seg til sine omgivelser. Barn kan blant annet få en forståelse av økologi ved å oppleve skiftninger i naturen gjennom værskifter, variasjoner i årstider og observasjon av liv og død i naturen. De kan oppdage og lære hva som skal til for at planter og dyr skal kunne leve der de er. De kan også erfare en konkret sammenheng i naturen ved å delta i dyrking av mat, deretter høste, tilberede og spise maten, før de til slutt komposterer avfallet (Haugen, 2019, s. 44-47).

Spørsmål om hvordan man skal ta vare på og vise respekt for naturen blir ofte betegnet som miljøetikk. Dette begrepet er knyttet til levende organismer og naturen. Miljøetikk handler videre om etisk og moralsk ansvar overfor levende organismer, bestander, arter og økosystemer (Pojman, 2001, referert i Haugen, 2019, s. 55), og at man har et ansvar om å

verne om det biologiske mangfoldet, for det biologiske mangfoldets skyld. Miljøetikk deles ofte i to grupper; antroposentrisk og ikke-antroposentrisk. I et antroposentrisk syn er man menneskesentrert, og har kun moralsk ansvar overfor menneskene. I et ikke-antroposentrisk syn er man ikke menneskesentrert. I dette synet har menneskene også moralsk ansvar overfor dyr, levende organismer og naturen generelt (Haugen, 2019, s. 56). Et annet relevant begrep er «iboende verdi». Synonymer med dette begrepet er egenverdi, verdi i seg selv eller indre verdi. Ifølge Haugen (2019, s. 57), betyr begrepet iboende verdi at man «har et direkte moralsk ansvar for å ta hensyn til og ikke skade eller ta livet av det som har iboende verdi». Ifølge det antroposentriske synet er det kun menneskene som har iboende verdi. Tror man derimot på det ikke-antroposentriske synet har også dyr, levende organismer, arter, bestander og økosystemer også en iboende verdi (Haugen, 2019, s. 57).

Økologisk bærekraft er et tema det er mulig å erfare og lære om sammen med barn. Naturen er en arena for barns lek og væremåte. Naturen er stor og variert, med muligheter for blant annet varierte opplevelser, bruk av sansene, nysgjerrighet, kreativitet og sosial trening. Ulike naturtyper gir forskjellige muligheter for sanseintrykk (Haugen, 2019, s. 70).

Miljøtrappa er en modell som viser sammenhengen mellom barns gode og tidlige opplevelser i naturen, og deres ønske om å ta vare på den når de blir eldre. Det første trinnet i trappen er det å være i naturen, få gode naturopplevelser, undre seg og være i opplevelsesfasen. Det andre trinnet handler om å oppdage artsmangfoldet, ved å samle inn, undersøke og observere. Det tredje er å samtale om naturen, og å begynne å forstå sammenhenger i naturen. På det fjerde trinnet har man en begynnende forståelse for bærekraftig utvikling, og på det femte kan man påvirke og medvirke. På det siste trinnet kan man ta ansvar for framtida og en bærekraftig utvikling (Langholm, 2017, s. 80).

2.2.2 Sosialt bærekraftig utvikling

Sosialt bærekraftig utvikling handler om bærekraftig samfunn. Et sosialt bærekraftig samfunn er et samfunn der mennesker får dekket sine grunnleggende behov, lever i trygghet og fred, og samfunnet ivaretar menneskers livsverdi og selvrespekt. Et slikt samfunn gir mennesker muligheter til å delta i utviklingen av samfunnet, og å kunne påvirke egen livssituasjon. Man skal også kunne delta i arbeid, og ha yringsfrihet. Et bærekraftig samfunn har likestilling. Et slik samfunn er også gjerne demokratisk (Kasin, 2019, s. 71).

Et demokrati legger vekt på deltakelse fra folk. Gjennom demokratisk deltakelse dannes mennesker til å få et bestemt sett med verdier, slik som likeverd, frihet, omsorg, toleranse, respekt, og solidaritet (Biesta, 2011, referert i Kasin, 2019, s. 76). På denne måten framstår demokrati også som et verdisystem som har stor relevans for bærekraftig utvikling og pedagogisk arbeid (Kasin, 2019, s. 71). Rammeplanen slår fast at barnehagen skal fremme demokrati (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9). Barn kan oppleve dette ved å få være med på å ta beslutninger, og gjennom dette oppleve å bli tatt på alvor. Det å få delta i diskusjon og begrunne beslutninger kan bidra til at de opplever innflytelse. Begrunnelser og diskusjon vil kunne bidra til å styrke eller til å endre oppfatning om hva som er riktig å gjøre i ulike situasjoner. Samtidig må barn måtte lære at flertallsbeslutninger ikke skal krenke et mindretalls rettigheter (Kasin, 2019, s. 76 & 77).

Rammeplanen sier også at barn skal få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og verdenen de er en del av gjennom å delta i barnehagens fellesskap, og at barn skal få oppleve at det er mange måter å leve, tenke og handle på (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8 & 9). I barnehagen skal medvirkning være en prosess der barn får oppleve deltakelse i fellesskap med andre barn og ansatte. Dette inkluderer uenighet, og det å ha forskjellige meninger. Barn skal få medvirke i samsvar med barnets alder og modenhet (Barnehageloven, 2005, § 3), altså skal medvirkningen både ta hensyn til og gi barna erfaringer og kunnskaper. Gjennom dette lærer barna å ta hensyn til andre (Kasin, 2019, s. 79).

2.3 Voksenrollen

Den voksne er avgjørende for hvilke opplevelser barn får i forhold til sanselig utforsking. I dette delkapittelet vil jeg gå nærmere inn på hvilken betydning en god voksen har, og hvordan man kan arbeide med sanselig utforsking, og dermed bidra til å lære barna om bærekraftig utvikling.

Rachel Carson (1907-1964) var opptatt av at barn skulle få mulighet til å bli glad i naturen. Hun påsto at for at barn skal kunne fortsette å undre seg, trenger det støtte av minimum en voksen som kan undre seg sammen med barnet, og som kan oppdage glede og spenning over verden vi lever i (Hilmo, 2012, referert i Langholm, 2017, s. 79). Den voksne er viktig for barnets utvikling av nærhet og følelsen av tilhørighet til naturen. Gjennom undring og utforsking sammen med voksne vil barna kunne lære om naturen og etter hvert lære seg å ta vare på den (Langholm, 2017, s. 79). Holter og Langholm (2014) påpeker at det ikke er nok å kun gå på tur. De påpeker at det er viktig med voksne som har kunnskaper om natur, slik at

man kan ha samtaler med mening sammen med barna. På den måten kan man undre seg og utforske enda dypere (Holter & Langholm, 2014, referert i Langholm, 2017, s. 82).

Langholm skriver mye om voksenrollen. Som voksne kan man legge til rette for barns utforsking, og oppfordre dem til å forklare hva, hvordan og hvorfor. Barns medvirkning er også viktig. Langholm forklarer at læring som tar utgangspunkt i barns tanker, erfaringer og teorier vil engasjere dem. Barn må tilbys omgivelser som gir dem mulighet til å undre seg, og det er barnehagelæreren sitt ansvar å legge til rette for dette ut ifra barnas interesser. Samtidig skal den voksne også stimulere til utforsking og undring. Gjennom observasjoner og deltakelse blir den voksne kjent med hva som opptar barna, og ut ifra dette kan hen ta barns medvirkning med i det pedagogiske arbeidet (Langholm, 2017, s. 17, 23 og 24). Å la barn medvirke krever kunnskap, nærvær og ydmykhet fra den voksne (Eide & Winger, 2006, referert i Langholm, 2017, s. 26).

Uttrykket «den døde musens pedagogikk» er et uttrykk som viser til at barn ofte blir interessert av noe annet enn det den voksne blir opptatt av, og at barn ikke alltid reagerer slik den voksne tenker at de kommer til å gjøre. Derfor er det viktig at man som voksen klarer å se sammenhengen mellom det planlagte og det uplanlagte. Som voksen må man evne å gå bort i fra det som var planlagt, dersom noe annet som barna blir interesserte i skjer. Man må være seg bevisst at uventede ting kan skje, og man skal ikke la det planlagte hindre barns nysgjerrighet og utforsking (Langholm, 2017, s. 26). Lenz Taguchi påstår at planlegging blir et utgangspunkt for refleksjon, men den er til for å endres, ikke for å følges (Lenz Taguchi, 1997, referert i Langholm, 2017, s. 26).

Det er barnas opplevelser som er viktige. Dersom den voksne for eksempel er redd for insekter, bør den voksne forsøke å undertrykke denne redselen til fordel for barnets utforsking og undring (Langholm, 2017, s. 29).

Blant de yngste barna er det spesielt viktig at den voksne er oppmerksom på kroppsspråket, og ikke-verbale uttrykk. De yngste kan blant annet uttrykke seg ved hjelp av peking, mimikk og forskjellige kroppslige gester. For å oppfatte dette kreves der nærværende og tilstedeværende voksne. Små barn opplever også ting for første gang, og i møte med noe nytt trenger barn trygge, lekne og forståelsesfulle voksne. Når barns undring og utforsking blir møtt med bekreftelse og interesse, vil barnet få en følelse av å være viktig (Egset & Neraas, 2019, s. 155).

3.0 Metode

Vitenskapelig metode er fremgangsmåten man bruker for å finne svar på forskningsspørsmål. Hensikten er å finne informasjon om det man undersøker, og kunnskap om hvordan man kan analysere denne informasjonen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Det finnes mange forskjellige metoder, og man velger metode ut ifra hva man ønsker å undersøke. Man skiller mellom kvalitative og kvantitative metoder. Kvalitativ metode kan gi mye kunnskap basert på få informanter. Kvalitativ metode er preget av fleksibilitet, arbeid i felten, og nærhet og sensitivitet til kildene. Kvantitative studier benytter seg av et større utvalg, og har større avstand til felten, og det er selektivitet i relasjon til kilden (Thagaard, 2018, s. 16).

3.1 Valg av metode

I oppgaven min har jeg valgt å bruke kvalitativ metode, og jeg har valgt å benytte meg av intervju som innsamlingsstrategi. Problemstillingen min: «*Hvorfor mener ansatte små barns sanselige utforskning på tur er viktig, og hvordan legger de til rette for dette?*» har vært retningsgivende for valget mitt, da jeg ønsket å gå i dybden av ansatte sine meninger. Intervju er en fleksibel metode, og det gjør det mulig å få utfyllende og detaljerte svar (Johannesen et al, 2016, s. 145). Kvale og Brinkmann (2009) påstår at forskningsintervjuet er en samtale med et formål og en struktur, som egner seg godt når man vil studere meninger, holdninger og erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2009, referert i Johannesen et al, 2016, s. 145). Dette passer godt overens med problemstillingen min, da jeg ønsker å undersøke ansatte sine meninger.

3.2 Planlegging av datainnsamling

Etter at jeg hadde bestemt meg for en problemstilling og en metode som passet den begynte jeg å planlegge datainnsamlingen. Det første jeg begynte med var å utarbeide intervjuguiden. Intervjuguiden er vedlagt, se vedlegg 1. Her fant jeg ut at jeg måtte bestemme meg for hvor strukturert jeg ønsket at intervjuet skulle være. Et intervju kan være ustrukturert, semistrukturert, strukturert eller strukturert med faste svaralternativer (Johannesen et al, 2016, s. 147). Jeg valgte semistrukturert intervju, der jeg ville ha en intervjuguide med overordnede temaer og nøkkelspørsmål som utgangspunkt for samtalen. Dette går overens med Johannesen (2018, s. 148) sin beskrivelse av semistrukturert intervju. Hans beskrivelse av denne type intervju er at det har en intervjuguide som utgangspunkt, men det kan være variasjon i spørsmål, temaer og rekkefølge. Det var viktig for meg at alle spørsmål skulle bli besvart, men rekkefølgen var ikke så viktig.

I utformingen av intervjuguiden bestemte jeg meg for at jeg ville ha tre overordnede temaer, og noen nøkkelspørsmål til hvert av temaene. Jeg startet med å finne ut hvilke temaer som var viktige å ha med ut ifra problemstillingen, og kom fram til tre temaer: tur, sanselig utforsking blant små barn på tur og ansatte sin opplevelse av egen rolle. I tillegg til dette strukturerte jeg intervjuguiden med en innledning, hoveddel og avslutning.

Det er i innledningen man etablerer relasjonen og tilliten til informanten (Johannessen et al, 2016, s. 150). Dette ivaretok jeg i intervjuguiden ved å starte med introduksjonsspørsmål med enkle svar, slik som hvilken utdanning informanten hadde og hvor lenge hen hadde vært ansatt ved barnehagen hen nå jobber i. Dette var for å skape en god relasjon og trygghet for informanten. Deretter fortalte jeg om hvordan jeg hadde strukturert intervjuguiden, altså at jeg tok utgangspunkt i tre temaer. Dette gjorde jeg også for å trygge informanten. I tillegg virker dette som en overgang mellom introduksjonen og nøkkelspørsmålene. Nøkkelspørsmålene er hoveddelen i intervjuet (Johannessen et al, 2016, s. 150). Hensikten med mine nøkkelspørsmål var å sikre at jeg fikk svar på problemstillingen. Samtidig sto jeg fritt til å kunne stille oppfølgingsspørsmål dersom det kom svar som jeg mente krevde mere utdyping. Jeg avsluttet intervjuguiden med spørsmål om informanten hadde noe mer hen ville legge til. Dette var for å gi rom for kommentarer som jeg ikke hadde tenkt på.

Jeg sendte intervjuguiden til informantene i forkant av intervjuet, slik at de skulle ha mulighet til å kunne forberede seg, og slik at de kunne se mer nøyaktig hva intervjuet skulle handle om.

Jeg ønsket også å ta lydopptak av intervjuet. Derfor sendte jeg også søknad om godkjenning av prosjektet til SIKT. Godkjennelsen ligger vedlagt, se vedlegg 4.

3.3 Utvalg av informanter

Utvalget informanter skal være stort nok til å kunne belyse problemstillingen (Johannessen, 2016, s. 114). Jeg foretok et strategisk utvalg, der jeg valgte informanter som var hensiktsmessige med tanke på å kunne gi meg et datamateriale som ville bidra til å svare på problemstillingen. For meg ble det derfor viktig å få informanter som jobber i en barnehage der de faktisk går på tur med toåring, som er den aldersgruppen jeg tar utgangspunkt i. Jeg tok kontakt med informantene via e-post, fordi jeg på forhånd visste at de kunne gi meg relevante svar på problemstillingen min. Vi avtale tid og sted over e-post, og jeg lot informantene velge sted for at de skulle føle seg komfortable og trygge i intervjusituasjonen.

Jeg valgte meg ut tre informanter fra en småbarnsavdeling som hadde fast turdag en dag i uka. Informantene er ansatt i forskjellige stillinger, har ulik alder og ulik utdanning, og de var også av ulikt kjønn. Dette er hensiktsmessig for å få svar på problemstillingen, da de har erfaring fra å dra på tur med småbarn. Jeg kunne nok fått et bredere svar dersom jeg hadde valgt informanter fra forskjellige barnehager, men det var utfordrende å finne barnehager som hadde en fast turpraksis blant småbarn, derfor valgte jeg informanter fra en barnehage som jeg på forhånd visste gikk på tur.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Jeg gjennomførte intervjuene på dagtid, i barnehagen eller hjemme hos informanten. Her startet vi med å finne et uforstyrret rom der vi kunne sitte, slik at ingen uvedkommende skulle bli med på lydopptaket. Så gikk vi gjennom informasjons- og samtykkeskjemaet, jeg ga informantene tid til å lese gjennom i fred og ro, og så startet intervjuet etter at de hadde signert.

Intervjuet startet med innledningsspørsmål, der fikk jeg korte og greie svar. Da gikk jeg videre til å fortelle om strukturen jeg hadde på intervjuguiden, at jeg hadde tre hovedtemaer og noen nøkkelspørsmål som jeg tok utgangspunkt i. Jeg stilte åpne spørsmål, og informantene svarte. Jeg fulgte opp med oppfølgingsspørsmål der jeg for eksempel ba de om å utdype svaret sitt mer, forklare eller beskrive, og av og til stilte jeg helt nye spørsmål også. Jeg opplevde meg selv som avslappet og godt forberedt. Jeg opplevde bruk av lydopptaker positivt, da det gjorde det enkelt for meg å ha fokus på informantene mine, og jeg fulgte godt med på svarene deres og kom med bekreftelser på at jeg lyttet og var interessert i tillegg til at jeg stilte oppfølgingsspørsmål. Jeg erfarte også at det var lurt å ha et avslutningsspørsmål der informantene fikk mulighet til å legge til noe mer, for den ene informanten hadde ønsket å si noe, men ikke helt funnet ut hvor det kunne passe å ta det opp. Jeg syntes det var utfordrende å la det være stillhet underveis i intervjuene, og kjente på et behov for å snakke i de periodene det ble stille. Derfor kunne jeg av og til for eksempel utdype spørsmålet mitt i stillheten, men innimellom klarte jeg også å sitte stille og la informanten tenke seg om.

3.5 Analyse

Analysering av datamateriale handler om å redusere mengden data, samt skape struktur, mening og orden (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). Jeg startet analyseprosessen med å klargjøre datamaterialet. Dette gjorde jeg ved å transkribere lydopptaket av intervjuet rett etter

at intervjuet var gjennomført. Imens jeg transkriberte lyttet jeg til lydopptaket gjentatte ganger, og etter transkripsjonen var ferdig leste jeg over teksten mange ganger, og fikk på denne måten en oversikt over datamaterialet jeg hadde samlet inn.

Deretter gikk jeg i gang med å skape en struktur i datamaterialet, slik at jeg skulle få en enda bedre oversikt. Jeg hadde gjennomført tre forskjellige intervjuer, og jeg skapte struktur ved å samle alle svarene fra de forskjellige intervjuene under samme tema eller spørsmål fra intervjuguiden. Dette gjorde jeg fordi jeg tenkte det ville bli enklere å skape orden i tabeller når jeg gikk i gang med en temasentrert analyse.

Formålet med en temasentrert analyse er å kunne gå i dybden av hvert enkelt tema, og i tillegg få en dypere forståelse av hvert av temaene (Thagaard, 2018, s. 171). For å finne temaene som jeg ønsket å ta utgangspunkt i utarbeidet jeg en tabell. I tabellen hadde jeg fire kolonner, og jeg kalte disse for sitat, meningsfortetning, merkelapper og tema. Jeg arbeidet på den måten at jeg valgte ut relevante sitater fra hver av informantene under hvert tema og spørsmål fra informantene, deretter forkortet jeg dette sitatet til korte setninger eller stikkord slik at bare betydningen sto igjen. Deretter ga jeg denne forkortelsen en merkelapp ut ifra hva jeg tolket at sitatet og forkortelsen handlet om. Til slutt samlet jeg sammen noen merkelapper som handler om det samme under et overordnet tema. For å holde oversikten over hvilket sitat som tilhører hvilken informant ga jeg hver informant en egen farge. Eksempel på hvordan jeg analyserte i tabellen ligger vedlagt, se vedlegg 3.

3.6 Kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurdering går ut på å vurdere kvaliteten på prosjektet. To viktige begreper er reliabilitet og validitet. I kvalitativ forskning handler reliabilitet om pålitelighet, og validitet handler om troverdighet og overførbarhet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 43 og 44).

Reliabiliteten i prosjektet mitt er styrket fordi jeg valgte å benytte lydopptaker for å ta opp intervjuet. Dette sikrer at all informasjonen som blir sagt blir tatt vare på. Dersom jeg hadde notert for hånd ville jeg risikert å ikke få med meg all informasjon, og på den måten miste viktige utsagn. Det at jeg brukte lydopptaker førte også til at jeg var mer til stede i intervjusituasjonen, og det ble enklere å lytte til informantene og stille relevante oppfølgingsspørsmål. Som jeg også har nevnt tidligere følte jeg meg rolig og godt forberedt i forkant av intervjuene, noe som kan ha bidratt til at informantene følte seg trygge på meg og intervjusituasjonen. I dette kapittelet har jeg vært transparent, og beskrevet arbeidet mitt trinn

for trinn, slik at lesere kan få et godt innblikk i hvordan jeg har tenkt og arbeidet underveis i prosessen. Alle informantene mine var fra samme barnehage, noe som kan svekke reliabiliteten. Jeg kunne fått et bredere svar dersom jeg hadde valgt informanter fra forskjellige barnehager.

Jeg valgte kvalitativ metode, og intervju som innsamlingsstrategi, noe som er godt egnet for å gi svar på problemstillingen min, da jeg ønsket å gå i dybden av ansatte sine meninger samt å få gode og utfyllende svar. Dette øker validiteten i prosjektet, da metoden er egnet til å hente inn den type datamateriale. Dette har jeg også beskrevet under 3.1, valg av metode.

3.7 Etiske retningslinjer

Det etiske ansvaret man har når man gjennomfører forskningsprosjekter kan knyttes til tre hovedprinsipper: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Informert samtykke handler om at informantene skal få informasjon om undersøkelsens formål, at deltakelse er frivillig og at man når som helst kan trekke seg fra prosjektet uten at dette får negative konsekvenser for personen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). På bakgrunn av dette lagde jeg et informasjons- og samtykkeskjema som jeg sendte til informantene i forkant av intervjuet. Jeg sendte det i forkant slik at informantene skulle kunne avgjøre i fred og ro om de ønsket å delta i prosjektet. I dette skjemaet fikk de informasjon om bakgrunnen og formålet, hvem som står ansvarlig for prosjektet, hvorfor de får spørsmål om å delta, informasjon om at deltakelse er frivillig, og at man når som helst og uten konsekvenser kan trekke tilbake samtykket sitt, og om hvordan personopplysningene blir behandlet, samt deres rettigheter. Dette skjemaet er lagt ved under navnet vedlegg 2.

Konfidensialitet handler om at det ikke skal være mulig å gjenkjenne informanten i det ferdige arbeidet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). På grunn av at jeg valgte intervju som innsamlingsstrategi sitter jeg på personopplysninger om informantene. For å sikre konfidensialiteten til informantene anonymiserte jeg intervjuet etter hvert som jeg transkriberte. Her fjernet eller endret jeg blant annet personnavn og stedsnavn. I drøftingsdelen av denne oppgaven vil jeg gi de ulike informantene oppdiktete koder. Jeg transkriberte lydopptaket med en gang etter intervjuene, og slettet det når transkripsjonen var fullført.

Forskningsprosjektet mitt gir ikke noen store konsekvenser for informantene, da jeg er interesserte i de som fagpersoner og ikke stiller noen nære eller personlige spørsmål. En av informantene gav meg tilbakemelding om en positiv konsekvens, da hen syntes det var fint å ha en reflekterende samtale der man gikk i dybden av turen.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet skal jeg presentere funnene jeg fant i analysen og drøfte disse opp mot teorien som står skrevet i teorigapittelet. Jeg vil drøfte funnene opp imot problemstillingen: *Hvorfor mener ansatte små barns sanselige utforskning på tur er viktig, og hvordan legger de til rette for dette?* Jeg vil ha ett delkapittel for hvert funn, og jeg vil forsøke å presentere funnene mine gjennom sitat fra intervjuene.

I analysen fant jeg tre overordnede temaer: barns væremåte, bærekraft og voksenrollen. Disse tre blir utgangspunktet for drøftingen. I hovedsak fant jeg ut at de ansatte syntes at små barns sanselige utforskning på tur var viktig fordi det er en del av barns væremåte, og alle informantene mine trakk også fram et bærekraftperspektiv. De trakk frem at voksenrollen er viktig for at sansingen skal kunne foregå. I drøftingen vil jeg kalle informantene for informant 1, informant 2 og informant 3.

4.1 Barns væremåte

Informantene mine trekker frem at en kroppslig væremåte er beskrivende for hvordan småbarn er i verden. Informant 2 beskriver dette ved å si:

Det er jo veldig sånn toåringen er, tenker jeg. Når jeg tenker sanselig utforskning så tenker jeg at det er sånn som de minste er helt naturlig. De sanser på en måte med hele seg, og er med hele seg.

Dette kan sees i sammenheng med det Nome (2018) påstår, det at samspillet mellom barnet og verden er kroppslig, der barnet opplever seg selv gjennom bevegelse og kroppen (Nome, 2018, s. 526). Dette er i tråd med Merleau-Ponty sin filosofi. Han blir kalt for kroppens filosof, og mente at det ikke finnes noe indre menneske, uten at mennesket finnes i verden. Man persiperer og erfarer gjennom kroppen (Bengtsson & Løkken, 2007, s. 560-567). Særlig småbarn lever i verden på en kroppslig måte, i større grad enn voksne. Dette eksemplifiserer informant 1 ved å beskrive en hendelse fra en dag de var på tur, og det var glatt ute:

Når vi kom ut så ble fokuset på isen, glatta og det motoriske. Det var så glatt at det var vanskelig å stå som voksen også. Da var det et barn som la seg ned på alle fire og krabbet, og resten av barna og oss voksne gjorde det samme. De er så intuitive i sin måte å være på.

I dette eksempelet så kan man oppfatte at barnet hadde sanset at det var glatt, og hadde på en intuitiv måte oppfattet at for å unngå å falle måtte man senke tyngdepunktet. Derfor begynte barnet å krabbe. Gunvor Løkken påpeker at det er gjennom kroppen små barn samhandler og kommuniserer med hverandre, og gjennom kroppen viser de hva de forstår og kan (Løkken, 1996, referert i Akslen & Moe, 2020, s.172). I eksempelet over kan man påstå at det ene barnet som først begynte å krabbe kommuniserte til resten at ved å senke tyngdepunktet, krabbe, var det lettere å komme seg over isen der det var glatt. Informant 1 fortsatte med å fortelle at neste gang de gikk på tur så var det fortsatt isete og glatt på det samme stedet, men da la alle barna seg ned og begynte å krabbe med en gang.

Små barn erfarer verden som en helhet av «sanser, persepsjon, tanker, følelser, språk og motorikk» (Akslen & Moe, 2020, s. 173). Informant 3 beskriver en typisk tur som:

En gåtur med mange små stopp, istedenfor ett stort mål.

Det er også informant 1 og 2 enige i. Informant 1 sier:

Det er prosessen og veien som er viktig, ikke målet.

Informant 2 sier:

Det er barnas tur, ikke pedagogen sin tur. Det er viktig for oss, at vi følger det som barna blir opptatte av.

Disse sitatene viser at barna blir opptatte av mange ting underveis på en tur, og de ansatte gir barna rom til å utforske og sanse det de blir opptatte av. Dette skal jeg drøfte mer i delkapittelet om voksenrollen. Vider beskriver informant 2 barna slik:

De er veldig sånn åpne i sansene sine i det de møter da. Vil ta inn ting på alle mulige måter. Bli kjent med fenomener og materialer med hele seg.

Sansene er til stede allerede før barnet blir født, og det er kroppen som registrerer hva som skjer med og i kroppen, samt i omgivelsene rundt kroppen. Samspillet mellom bevegelse og sansene er det første som blir utviklet hos et barn (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 124). Sitatet

ovenfor viser at barna er kroppslige og sanselige i sin måte å være på, og det viser også at barna sanser på mange ulike måter. Sansesystemet finnes i hele kroppen, og ulike sanser gir informasjon om ulike ting, noe som gir kroppen mulighet til å få en sammensatt opplevelse av verden rundt seg. Det finnes syv forskjellige sanser (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 124), men jeg skal bare drøfte ut ifra fire av dem. Disse er berøringssansen, likevektssansen, synssansen og hørselsansen.

Berøringssansen gir informasjon om for eksempel overflatestruktur, trykk, berøring og temperatur. Kroppen har nerveceller i både hud og slimhinner som registrerer denne informasjonen. Det er flest nerveceller i følsomme områder som munn, fingre og under føttene. Ved hjelp av denne sansen danner mennesker seg et bilde av omverdenen, fordi man får informasjon om struktur, tyngde og form, blant annet (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 124). Informantene mine beskriver at barna sanser mest ved å ta på og putte i munnen. Informant 3 påpeker at det er helt naturlig for et lite barn å putte alt det finner inn i munnen. Som nevnt finnes det mange nerveceller i munnen, og barnet vil da kunne få mye informasjon om tingens struktur blant annet, ved å putte den i munnen.

I et sitat som er nevnt tidligere, eksempelet om turen da det var så glatt, blir det vist hvordan barna tok i bruk likevektssansen. Likevektssansen gir informasjon om kroppens likevekt, og hjelper oss med å holde balansen ved å gi hjernen informasjon om hodets stilling i forhold til kroppen, hodets hastighet eller rotasjon (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 125). Her fikk barna informasjon om at hodet endret stilling fra likevektssansen, og de fikk informasjon om at underlagets struktur ble glattere fra den taktile sansen. Kombinasjonen av disse to sansene gjorde at barna tok i bruk krabbing i stedet for gåing for å klare å bevege seg over isen.

Synssansen gir menneskene mye informasjon om omgivelsene, og hørselsansen gjør at man kan oppfatte lyd og lokalisere, kjenne igjen eller assosiere denne lyden med noe (Jagtøien & Hansen, 2018, s. 126 og 127). Informantene mine har observert at barna har brukt hørselen og synet som innfallsvinkel til utforsking. Informant 1 beskriver at barna viser at de blir interesserte i noe på en kroppslig måte:

De peker og sier «se, se, se!»

Fischer og Leicht Madsen (20021) beskriver slike korte verbale utbrudd som et kjennetegn på opplevelsesfasen. De beskriver opplevelsesfasen som starten av barns utforsking, og påpeker at den ofte er preget av korte verbale uttrykk. Hensikten er ofte å gjøre andre personer rundt

barnet oppmerksomme på at barnet har funnet noe hen synes er spennende (Fischer & Leicht Madsen, 2001, referert i Langholm, 2017, s. 34 og 35).

Informant 3 beskriver barns utforsking på denne måten:

Jeg opplever barna som mer utforskende i forhold til hva som finnes. Det virker som om de spør seg selv «Hva kan jeg bruke denne til?»

Dette sitatet viser at etter opplevelsesfasen kan barna gå inn i en undersøkelsesfase. Fischer og Leicht Madsen beskriver denne fasen som en fase der barna utforsker på en mer målrettet måte, og det virker som om de spør seg selv «Hva skjer hvis ...?» (Fischer & Leicht Madsen, 2001, referert i Langholm, 2017, s. 34 og 35). Sitatene til informant 1 og informant 3 viser at de har opplevd disse oppmerksomhetsfasene i praksis. Men det er også viktig å være seg bevisst at ikke alle barn utforsker på samme måte. Ikke alle roper ut for å vise at det har funnet noe spennende, noen barn kan bli stille og ikke-verbale, og viser undring gjennom at de blir stående og se på noe i stillhet (Egset & Neraas, 2019, s. 154). Informant 2 har opplevd at barna kan fordype seg veldig i det de undrer seg over og utforsker, på en rolig måte. Dette viser at barn har forskjellige måter å uttrykke undring på. Dette er Egset og Neraas (2019) enige i. De påstår at undring kan bli uttrykt på flere forskjellige måter (2019, s. 154). Egset og Neraas (2019) peker også på at i undringssituasjoner vil nysgjerrigheten bli vekket, og at sansene vil være åpne i slike situasjoner (2019, s. 160). Dette har også informant 2 opplevd, noe som vises gjennom dette sitatet, som også er nevnt tidligere:

De er veldig sånn åpne i sansene sine i det de møter da. Vil ta inn ting på alle mulige måter. Bli kjent med fenomener og materialer med hele seg.

4.2 Bærekraft

Bærekraft har vært viktig siden 1900 tallet, det har blitt jobbet for en bærekraftig utvikling siden verdenskommisjonen for miljø og utvikling kom med definisjonen for hva bærekraftig utvikling er for noe. Denne definisjonen sier at «Bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» (Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, 1987, referert i Kasin & Haugen, 2019, s. 28). Som skrevet i innledningen til denne oppgaven er bærekraftig utvikling et tema som er svært aktuelt. Begrepet er mye brukt både blant politikere og blant media (FN, 2023), og det blir satt fokus på fra ung alder.

Informantene mine er også bevisste at bærekraft er et viktig tema, og rammeplanen slår fast at «Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 52). Informantene fortalte meg at de ofte går i retning av fjæra på turene sine. Det er ikke så langt, derfor kommer de ofte frem selv om de har mange stopp på veien. Videre forteller de at i fjæra får barna mulighet til å bli kjent med og utforske livet som finnes der. Som informant 1 sier:

I fjæra lærer barna å ta vare på krabben eller tangsprellen. Vi kan forklare dem at vi ikke bare kan knekke greinene av treet. Etter hvert vil de forstå at det å ta vare på naturen vil ha en spredningseffekt.

Den økologiske dimensjonen ved bærekraft handler om mangfold og sammenhenger i naturen, og også om menneskers avhengighet, påvirkning og forhold til naturen. Økologi er også læren om samspillet og sammenhengene i naturen, og om hvordan levende organismer forholder seg til sine omgivelser (Haugen, 2019, s. 43 og 45). Barna som informantene snakker om har tilbragt mye tid i fjæra, og de har blitt kjent med livet som finnes der, både planter og dyr. Informantene fortalte at noen barn er mer kjent i fjæra enn andre, og at barna både har fått utfordret seg og kjent på mestring. Måten informantene snakker varmt om turene til fjæra får meg til å tro at barna har hatt både gode og varierte opplevelser der, der de både har fått sanset, utforsket og undret sammen med voksne. Senere i intervjuet fortalte informant 1 at de også kunne finne døde dyr i fjæra. I løpet av alle disse opplevelsene i fjæra vil barna ha fått en forståelse av økologien som finnes der. De går på tur hele året, så de har opplevd fjæra i forskjellig vær og årstider, observert både liv og død, og kanskje har de oppdaget noe om hva som skal til for at dyrene og plantene klarer å overleve akkurat der. Disse tingene, som jeg har nevnt som eksempler nå, trekker Haugen (2019, s. 47) fram som måter barn kan få en forståelse av økologi på. Det er blitt forsket på at barn som har tidlige og gode og varierte opplevelser i natur har et ønske om å verne om den i voksen alder (Langholm, 2017, s. 80).

De to andre informantene mine trekker også fram at innholdet på turene kan bidra til bærekraftig utvikling. Informant 2 sier:

Jeg tenker at du blir veldig kjent med din egen kropp og med naturen gjennom denne kroppslige sansingen. Det er jo noe vi tenker er veldig viktig at de blir kjent med, for å få respekt for, og for å få lyst til å ta vare på naturen og menneskene og alt som lever.

At man gjennom sanselig utforsking får et mer personlig forhold til naturen, og på den måten blir glad i det levende rundt oss.

Informant 3 sier:

Jeg vil vise barna at naturen gjør noe viktig, og er noe vi bør ta vare på. Og at den er noe som får verdi for dem, for det trenger jo menneskeheten, at barna blir interesserte i å ta vare på naturen.

Alle informantene sier altså at man bør ta vare på naturen, og de ønsker å overføre dette til barna. Miljøetikk handler om hvordan man gjør dette, hvordan ta vare på naturen og hvordan vise respekt for den (Haugen, 2019, s. 55). Ut ifra sitatene virker det som om informantene har et ikke-antroposentrisk syn, som vil si at man har et moralsk ansvar for å overfor både mennesker, dyr, levende organismer og naturen generelt (Haugen, 2019, s. 56), og at de gjennom sin praksis overfører dette synet til barna.

Informant 2 sa at ved hjelp av sanselig utforsking blir barna kjent med naturen. Det hen beskrev var det første trinnet i miljøtrappa. Miljøtrappa er en modell som viser sammenhengen mellom barns gode og tidlige opplevelser i naturen, og deres ønske om å verne om den når de blir eldre. Det første trinnet handler om å være i naturen, få gode opplevelser der, undre seg og være i opplevelsfasen (Langholm, 2017, s. 80). Informantenes beskrivelse av hvordan barna er i naturen, det at de er nysgjerrige, undrende og sanselige passer overens med dette første trinnet.

En annen dimensjon ved bærekraft er sosial bærekraft. Dette handler om et samfunn der mennesker får dekket sine grunnleggende behov, lever i fred og trygghet og har livsverdi og selvspekt. Demokrati er en del av denne dimensjonen (Kasin, 2019, s. 71). Gjennom demokrati kan mennesker oppleve likeverd, frihet, omsorg, toleranse, respekt og solidaritet (Biesta, 2011, referert i Kasin, 2019, s. 76). Rammeplanen slår også fast at barn skal oppleve demokrati, og at barn skal få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og verdenen de er en del av gjennom å delta i barnehagens fellesskap, og at barn skal få oppleve at det er mange måter å leve, tenke og handle på (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8 og s. 9). Informantene trekker frem at på turer så opplever man fellesskapet på en annen måte. Man møter hverandre på en annen måte, og man kan møte en man vanligvis ikke går overens med inne, over en felles interesse for krabba ute. Slik blir barna en del av et fellesskap. Informantene har også vært bevisst at de kan være bindeledd mellom barna, hjelpe dem til å dele opplevelsene sine

med hverandre, og de har vært bevisst det kollektive og følelsen av å høre til i en gruppe når de har gått på tur med barna.

En måte barn opplever demokrati i barnehagen på er ved å få medvirke. I barnehagen skal medvirkning være en prosess der barn får oppleve deltakelse i fellesskap med andre barn og ansatte. Dette inkluderer uenighet, og det å ha forskjellige meninger. Barn skal få medvirke i samsvar med barnets alder og modenhet (Barnehageloven, 2005, § 3), altså skal medvirkningen både ta hensyn til og gi barna erfaringer og kunnskaper. Gjennom dette lærer barna å ta hensyn til andre (Kasin, 2019, s. 79). På tur hadde barna frihet til å stoppe opp underveis på turen, for å sanse, utforske og undre, men informantene ville at barna skulle være noenlunde samlet. Det var ikke sikkert alle barna ønsket å stoppe akkurat der, og var uenige i dette. Dette er noe barna må lære å forholde seg til, og på denne måten opplever de uenighet og forskjellige meninger på tur.

4.3 Voksenrollen

Den voksne er avgjørende for hvilke opplevelser barn får i forhold til sanselig utforsking. Blant de yngste barna er det særlig viktig at den voksne er oppmerksom på barnas kroppsspråk og ikke-verbale uttrykk. De yngste kan blant annet uttrykke seg ved hjelp av peking, mimikk og gester, og for å oppfatte disse signalene kreves det nærværende og tilstedeværende voksne (Egset & Neraas, 2019, s. 155). Alle informantene mine var opptatte av at turen tilhørte barna, og at de som voksne følger barna sine initiativ og interesser. Rachel Carson (1907-1964) påsto at for at barn skal kunne fortsette å undre seg, trenger støtte av minimum en voksen som undrer seg sammen med barnet, og som oppdager glede og spenning sammen med dem (Hilmo, 2012, referert i Langholm, 2017, s. 79).

Informant 2 sier noe om hvordan hen virker inn på barnas utforsking.

Jeg gir først og fremst barna tid. Tid til å stoppe opp og utforske mens vi går, og at jeg lar barna være i prosessene. At jeg er lydhør for hva som skjer i gruppa.

Informant 1 sier:

Som voksne er det viktig at vi er engasjerte sammen med barna, og at vi utforsker og undrer sammen med dem. Det er barna sin tur, det spiller ingen rolle om vi går hundre meter eller tusen meter.

Informant 3:

Jeg er opptatt av å vise barna hvilke muligheter som finnes, og vise frem det man selv er interessert i. Samtidig skal man ikke hindre barna i å utforske det de finner interessant og spennende.

Disse sitatene viser at informantene er lydhøre for barnas interesser, og at de evner å lytte til deres lite-verbale kommunikasjonsform. De er bevisste barnas form for kommunikasjon. Videre er de voksne som er nær barna, og de er voksne som ønsker at barna skal få gode utforskingssituasjoner. Langholm påstår at læring som tar utgangspunkt i barns tanker, erfaringer og teorier vil engasjere dem. Videre sier hun at det er den voksnes ansvar å legge til rette for undring, og stimulere til utforsking, ut ifra barnas interesser (Langholm 2017, s. 23). Siden informantene mine er nær barna og støtter dem i det barna synes er viktig, legger de også til rette for demokrati i form av medvirkning.

Informant 3 sier også at hen gjerne vil vise barna det hen selv finner interessant. Informant 2 sier også at man kan starte opp et eget initiativ, dersom man vet om noe som man tenker kunne vært interessant for barna å oppleve. De er likevel alltid bevisste at det er barnas opplevelse som er viktig, og de er også bevisste at barna kan trenge støtte. Barna på informantenes avdeling er fortsatt så små at det kan hende de opplever noe for første gang. Egset og Neraas (2019, s. 155) sier at i møte med noe nytt trenger barn trygge, lekne og forståelsesfulle voksne, og når barns undring blir møtt med bekreftelse og interesse vil barnet få en følelse av å være viktig.

Informantene har sagt at det er prosessen som er viktig, ikke at man skal nå et spesielt turmål. Uttrykket «den døde musens pedagogikk» er et uttrykk som viser til at barn ofte blir interesserte i noe annet enn det en voksen blir interessert i. Barn reagerer ikke alltid slik den voksne tenker at de kommer til å reagere (Langholm, 2017, s. 26). Informant 1 fortalte at de gjerne kunne gå på tur med en plan. Etter oppfølgingsspørsmål fra meg fortsatte hen med å peke på at dersom det skjedde noe annet, noe som barna ble interesserte i, fulgte de barnas interesse. Dette sa informantene med den største selvfølgelighet, noe som fikk meg til å tenke at hen har opplevd at barna blir interesserte i noe hen ikke tenkte på som interessant. Som voksen må man evne å gå bort i fra planene som er lagt, og være bevisst at uventede ting kan skje. Mine informanter var tydelige på at de ikke ville la det planlagte stå i veien for barnas utforsking og nysgjerrighet. Lenz Taguchi (1997) påsto at planer er til for å endres, ikke for å følges, og at planer kan være et fint utgangspunkt for refleksjon (Lenz Taguchi, 1997, referert i Langholm, 2017, s. 26)

5.0 Avslutning

Jeg har i denne oppgaven belyst problemstillingen: *Hvorfor mener ansatte små barns sanselige utforsking på tur er viktig, og hvordan legger de til rette for dette?* Jeg har vært opptatt av ansatte sine meninger, og har ønsket å gå i dybden av disse, og brukte derfor intervju som metode for å samle inn datamateriale om dette temaet. Etter analysen av datamateriale kom det frem at ansatte synes sanselig utforsking på tur er viktig fordi det er en del av barns væremåte. Her trakk informantene frem at sanselig utforsking er helt naturlig for de yngste, at de er kroppslige og sanselige på en intuitiv måte, og de er mye mer kroppslige i verden enn det vi voksne er. Informantene har gitt meg eksempler på hvordan de ser dette i praksis.

Alle informantene mine trakk også frem bærekraftig utvikling som et perspektiv på hvorfor sanselig utforsking på tur er viktig. Her trakk informantene frem at gjennom sanselig utforsking blir man kjent med naturen, og at dette danner et grunnlag for å ønske å ta vare på naturen. Informantene har også selv en holdning som står i tråd med bærekraftig utvikling, og ved å utforske sammen med barna vil de voksne sine holdninger kunne smitte over på barna.

Det siste jeg ville ha svar på var hvordan de la til rette for sanselig utforsking på tur. Her var det viktig å følge barna sine initiativ og interesser. På denne måten var turen også en del av barna sin medvirkning i barnehagen. De ansatte var lydhøre overfor barna og barnegruppa, og de var gode til å plukke opp deres lite-verbale kommunikasjonsform. I arbeidet med å legge til rette for sanselig utforsking var de fleksible og kunne endre planer til fordel for at barna kunne stoppe opp ved det de ville.

For å oppsummere er det viktig at barn får være barn. Det er naturlig for barn å være nysgjerrig, og å ønske å bli kjent med verden rundt seg. Når barn får være barn, og de får mulighet til å drive med sanselig utforsking i natur vil de også bli kjent med denne, og etter hvert kanskje få et ønske om å ta vare på den. Da kommer man inn på et bærekraftperspektiv. De ansatte la til rette for dette først og fremst ved å følge barna, og de var bevisste på å la barna stoppe opp og undre seg og utforske.

6.0 Referanseliste

- Akslen, Å. N. & Moe, R. (2020). *Barnehagepedagogikk: Ei innføring for studentar*. Samlaget.
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- Bengtsson, J. & Løkken, G. (2007). Maurice Merleau-Ponty: Kroppens verdslighet og verdens kroppslighet. I K. Steinsholt & L. Løvlie (Red.), *Pedagogikkens mange ansikter: Pedagogisk idéhistorie fra antikken til det postmoderne* (s. 555-570). Universitetsforlaget.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2. utg., s. 15-50). Cappelen Damm Akademisk.
- Egset, C. K. & Neraas, S. (2019). Humla: En undringssituasjon sett fra et språk- og naturfaglig perspektiv. I M. H. Frønes & V. Glaser (Red.), *Praksisbok for barnehagelærerstudenten* (s. 153-162). Universitetsforlaget.
- FN. (2023, 28. juni). *Bærekraftig utvikling*. <https://fn.no/tema/baerekraftig-utvikling-fattigdom-og-befolkning/baerekraftig-utvikling>
- Haugen, A. S. (2019). Økologisk bærekraftig utvikling. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (s. 43-70). Fagbokforlaget.
- Jagtøien, G. L. & Hansen, K. (2018). Fysisk vekst og modning. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 103-129). Gyldendal.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.
- Kasin, O. (2019). Sosialt bærekraftig utvikling. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (s. 71-86). Fagbokforlaget.
- Kasin, O. & Haugen, A. S. (2019). Bærekraftig utvikling – historisk tilbakeblikk. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling: Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (s. 23-42). Fagbokforlaget.

- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>
- Langholm, G. (Red.). (2017). *Forskerfrøboka* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Løkken, G. (2018). Bevegelse er meningen. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 44-53). Gyldendal.
- Nome, D. Ø. (2018). De yngste barna – medvirkning og danning. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen: Forskning og praksis* (2. utg., s. 523-534). Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.

7.0 Vedlegg

7.1 Vedlegg 1

Intervjuguide

1. Hvilken utdanning har du?
2. Hvor lenge har du vært ansatt her?

Tema 1: Tur

3. Hvorfor valgte dere å gå på tur med toåringene?
4. Kan du beskrive en typisk tur? Her er jeg ute etter innholdet på turen.

Tema 2: Sanselig utforsking blant små barn på tur

5. Hva legger du i begrepet sanselig utforsking?
6. Hvordan opplever du at barna tar i bruk sansene sine på tur? Kan du komme med eksempler?
7. Mener du det er viktig at barna får mulighet til å drive med sanselig utforsking? Hvorfor?

Tema 3: Ansatte sin opplevelse av egen rolle

8. Hvordan opplever du at du bidrar inn i utforskingen til barna?
9. Hvordan legger du til rette for at barna får bruke sansene sine på tur?
10. Opplever du at din tilstedeværelse er av betydning for barnas sanselige utforsking? Hvorfor/hvorfor ikke?
11. Er det noe mer du ønsker å si? Noe jeg glemte å spørre om? Hvilke forventninger hadde du i forhold til spørsmål jeg skulle spørre om?

7.2 Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Tur med småbarn”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan ansatte opplever at de legger til rette for småbarns sanselige utforsking på tur. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

Jeg heter Andrine Kleiven og er bachelorstudent ved Dronning Mauds Minne høgskole i Trondheim. Jeg tar bachelor med vekt på natur og friluftsliv. Tema for bacheloroppgaven er tur med småbarn. Formålet er å finne ut av hvordan ansatte opplever at de legger til rette for små barn sin sanselige utforsking på tur.

Prosjektet har følgende problemstilling: Hvordan kan ansatte legge til rette for små barn sin sanselige utforsking på tur?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanningen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du blir spurt om å delta i prosjektet fordi du er ansatt på en småbarnsavdeling der det er en fast turdag i uka. Det er ønskelig med rundt tre informanter, der alle har utdanning fra høgskole/universitet, og er ansatt på småbarnsavdeling.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil benytte meg av semistrukturert intervju for å forsøke å besvare forskningsspørsmålet, der jeg vil benytte meg av lydopptaker for å få større troverdighet.

- Dersom du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar på et semistrukturert intervju som vil vare i cirka en time. Spørsmålene vil dreie seg om avdelingens turpraksis, sanselige utforsking og den ansattes opplevelse av egen rolle. Intervjuet vil bli transkribert og anonymisert, samt slettet snarest etter gjennomført intervju.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Lydopptaket vil snarest etter gjennomført intervju bli transkribert. I denne prosessen blir navn og kontaktopplysninger erstattet med kode og lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Lydopptaket slettes ved fullført transkribering. Det er kun jeg og veileder som vil ha tilgang til innsamlet data.
- Lydopptaket vil bli innelåst i kodekoffert som kun jeg har tilgang til fram til det blir transkribert.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i utgangen av juni 2024. Dine opplysninger, lydopptak og samtykkeskjema, vil slettes når bachelorprosjektet er vurdert og avsluttet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Dronning Mauds Minne høgskole har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Bachelorstudent: Andrine Kleiven, 210466@dmmh.no. Telefon: 41452523
- Prosjektansvarlig: Karin Oddbjørg Kippe og Kristine Tyldum Lefstad
- Vårt personvernombud: Sam Akol Kasimba. E-post: sak@dmmh.no. Telefon: 73805219

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Karin Oddbjørg Kippe
Kristine Tyldum Lefstad

Student
Andrine Kleiven

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*tur med småbarn*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at anonymiserte opplysninger om meg kan brukes og framstilles i bacheloroppgaven.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.3 Vedlegg 3

Dette vedlegget handler om funnet barns væremåte.

Hvordan opplever du at barna tar i bruk sansene sine på tur? Kan du komme med eksempler?

Sitat	Meningsfortetning	Merkelapper	Tema
Jeg opplever dem som veldig sånn åpen for alle inntrykk hele tiden	Åpne for inntrykk		
De blir så oppslukte i det lille som skjer. Fordyper seg veldig i det lille, eller det store.	Fordyper seg,	Undring	
De er her og nå	Er her og nå		
Små ting blir veldig viktige for dem, kanskje fordi de ikke har opplevd det så ofte.	Små ting blir veldig viktige	Førstehåndserfaringer	Barns væremåte
De peker og se, se, se om det er en båt eller en fugl. Og hører de en lyd eller.	Viser at de er interessert i noe på en kroppslig måte	Opplevelsesfase/ undersøkelsesfase	
Jeg opplever barna som mer utforskende i forhold til hva som finnes. Hva kan jeg bruke denne til? Det krever nok mer	Utforskende i møte med materialer	Utforskning	

kreativitet. De har mulighetene, men må skape det selv.	Kreativitet		
--	-------------	--	--

7.4 Vedlegg 4

Vurdering av behandling av personopplysninger.

19.04.2024, 12:17
Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Sikt

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer	Vurderingstype	Dato
426271	Automatisk	30.01.2024

Tittel
Tur med småbarn

Behandlingsansvarlig institusjon
Dronning Mauds Minne – Høgskole for barnehagelærerutdanning / Seksjon for fysisk aktivitet og helse

Prosjektansvarlig
Karin Oddbjørg Kippe

Student
Andrine Kleiven

Prosjektperiode
12.02.2024 - 21.06.2024

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 21.06.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering
Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernuleppe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

<https://meldeskjema.sikt.no/E024Med-G09-4388-871b-4f5a9153c013/vurdering> 10

19.04.2024, 12:17 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet
Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.